

2025-2026 EĞİTİM ÖĞRETİM YILI
ÖZEL DATA KOLEJİ OVACIK MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ
PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİK SERVİSİ
MESLEK SEÇİMİNDE AİLENİN ROLÜ
MART AYI BÜLTEN YAZISI



MART,2026

Meslek Nedir?

Meslek, bireylerin hayatlarını sürdürebilmeleri ve topluma faydalı hizmet ya da mal üretebilmeleri için belirli bir eğitim sürecinden geçerek edindikleri bilgi ve becerilere dayalı bir iş olarak görülmektedir (Kuzgun, 2000, s.2). Meslek yalnızca ücret kazanma aracı değildir. Meslek, bireylerin becerilerini kullanması, kendilerini gerçekleştirmesi ve geliştirmesi aracıdır (Ünalın, 2005). Meslek bireyin kişiliğinin önemli yanlarından bir tanesi olarak, toplumda saygı görmesine, insanlar ile ilişki kurmasına, toplumda bir yer edinmesine ve işe yaradığı hissiyatını yaşamasına fırsat tanır (Kuzgun, 2000, s.2). Mesleklerin önemli özelliklerinden bir tanesi de toplumun değişmesinde ve insanlığın ileriye doğru yönelmesinde toplumsal içerikli açık bir görev üstlenmiş olmasıdır (Karakuş ve ark. 2005).



Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler

Meslek seçimi hem kişisel hem de toplumsal açıdan önem taşımaktadır. Günümüzde meslek sayıları ve iş kollarının artması ve insanların kendilerine uygun meslek seçme ihtiyaçları sebebiyle, meslek seçimini etkileyen faktörler üzerinde durulması önem kazanmıştır (Owen,ve ark. 2012). Meslek seçimi üzerinde etkiye sahip bu faktörleri; cinsiyet, toplum, arkadaş ortamı, aile, bireyin eğitim durumu, eğitim hayatını bitirdikten sonraki iş imkânları, kişisel yeterlilikler, ilgi ve değerler olarak sıralamak mümkündür (Frady, 2005).



Meslek Seçiminde Ailenin Rolü

Aile, sosyal ilişkilerin başladığı en temel yerdir. Bundan dolayı diğer destek kaynaklarından daha fazla etkiye sahip olduğu görülmektedir. Çünkü ailenin çocuklarını onaylaması, takdir etmesi çocuğun kendine güveninin gelişmesine ortam yaratmakta ve çocuğun karşılaşacağı engellerin üstesinden gelebileceğine ve olası sorunlara çözüm bulabileceğine yönelik inancını geliştirmektedir. Toplumda yer alan diğer insanlarla daha rahat iletişim kurmasını sağlamaktadır (Çivilidağ, 2003).

Çocuğun meslek seçiminde büyük bir etkisi olan ailede ebeveynlerin tutum ve davranışları çocukların meslek seçiminde akılcı kararlar almasında etkili olmaktadır. Ebeveynlerin, çocuğun meslek seçerken doğru kararlar alabilmesine katkıda bulunabilmesi için bu konuda sağlıklı bir tutum ve davranışa sahip olması gerekmektedir. Çocuğun meslek seçimine yönelik ebeveyn tutumları; çocuğa karşı otoriter tutum, demokratik tutum ve aşırı koruyucu tutum olmak üzere çocukların meslek seçiminde etkili rol oynamaktadır (Jacobsen, 1999).

Bu tutumlardan demokratik anne-baba tutumu gösteren ebeveynler; çocuklarına adil davranırlar, görüşlerini ifade etmeleri için çocuklarına imkân verirler. Çocuklarına değerli olduklarını hissettirirler. Ebeveynler sert bir tutumdan ziyade daha esnek bir tavır takınırlar (Kulaksızoğlu, 2017). Çocuk, dengeli ve düzenli ebeveyn tutum ve ilgisiyle özellikle erken gelişimsel dönem faaliyetlerinde daha verimli olabilmektedir (Starkey ve Klein, 2000). Bir insanın aile bireyleri tarafından desteklendiğini hissetmesi yüksek akademik öz-yeterlik ve sorumluluklar için daha fazla içsel motivasyon, hedef belirleme ve başarabilme duygusunu yaşaması için ortam sağlayabilir (Howard ve ark. 2009).

Otoriter tutum sergileyen ebeveynler; çocuklarının davranışlarını değerlendirme, kontrol altına alma, şekil verme ve belli standartlar içerisine koyma çabası göstermektedirler. Birey sözlü olarak cesaretlendirilmez, ebeveynler kendi söylemlerinin doğru olarak kabul görülmesi gerektiği inancına sahiptirler. Çocuklar da bu isteklerin dışına çıktığında cezalandırılacaklarını bildiklerinden dolayı cezadan kaçmak için itaat ederler. Bu ailelerde fiziksel yaptırım bulunduğundan sevgi ve saygı duygularının yerini kızgınlık ve öfke duyguları alabilmektedir (Kulaksızoğlu, 2017).

Aşırı koruyucu tutum sergileyen ebeveynler; öğrenciye korunmaya muhtaçmış gibi davranılır. Bu ebeveyn tutumunda aile müdahalecidir. Çocuklar, ergenlik dönemini atlatsalar bile kendi başlarına karar almaları için onlara yeterli imkân verilmez. Böyle bir ailede çocuğun isteklerine rağmen, çocuğun yerine kararlar verilir ve bunu da anne-babalar kendilerinin hakkı olduğunu düşünürler. Bu tutumla yetiştirilen çocukların özerk davranışlarda bulunamadıkları, girişimcilik davranışlarının yetersiz olduğu, yetişkinliklerinde bile başkalarının korumasına ihtiyaç duydukları belirtilmektedir (Kulaksızoğlu, 2017).

KAYNAKÇA

- Çivilidağ, A. (2003), Anadolu Lise ve Özel Lise Öğretmenlerinin İş Tatmini, İş Stresi ve Algılanan Sosyal Destek Düzeylerinin Karşılaştırılmasına Yönelik Bir Analiz. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Fraday, W. P. (2005). A study of high school student's career interest inventories and their relationships to students completion of occupational programs (Yayımlanmamış doktora tezi). Clemson University, USA.
- Howard, K. A. S., Ferrarğ, L., Nota, L., Solberg, V. S. H. ve Soresğ, S. (2009). The Relation of Cultural Context and Social Relationships to Career Development in Middle School. *Journal of Vocational Behavior*, (75), 100–108.
- Jacobsen, M. H. (1999). Hand-me-down dreams: How families influence our career paths and how we can reclaim them. New York, NY: Harmony Books.
- Karakuş, A., Karadağ, N., Birgili, F., Işıday, Ç., Çadır, G. ve Çeker, D. (2005). Lise Son Sınıf Kız Öğrencilerinin Hemşirelik Mesleğine Bakış Açıları İle Mesleği Tercih Etme Durumları. *Hemşirelik Forumu Dergisi*, 5 (1), 17-20.
- Kulaksızoğlu, A. (2017). Ergenlik Psikolojisi. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kuzgun, Y. (2000). Meslek Danışmanlığı. Ankara: Doğu Matbaacılık.
- Owen, F. K., Kepir, D. D., Özdemir, S., Ulaş, Ö. ve Yılmaz, O. (2012). Üniversite öğrencilerinin bölüm seçme nedenleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(3), 135-151.
- Ünal, Ş. (2005). Hayatta Önemli Bir Dönüm Noktası: Meslek Seçimi. <http://www.ilkadimdergisi.com>